

Allereerst een woord van hartelijke dank! Ik ben zeer dankbaar en bijzonder vereerd dat U de jaarlijkse lezing van de W.M.O.-raden naar mij heeft willen vernoemen.

Dat ik nu ook de eerste lezing mag houden, prikkelt en inspireert mij, ~~hoewel ik weet dat dit mij mogelijk meer vijanden dan vrienden kan opleveren.~~ Immers, de opdracht luidt: aan te geven hoe naar mijn mening de wereld er in 2020 zal uitzien. De wereld van de gemeenten en van de W.M.O.-raden en dat toegespitst op de cliëntenbeweging en op burgerparticipatie. Een eerlijke, openhartige visie zonder mijzelf geweld aan te doen, zo ik dat al zou kunnen. Het is bijna onvermijdelijk, dat ik dan op sommige lange tenen zal gaan staan, *moet gaan staan.*

Eén keer eerder in mijn leven heb ik in de kristallen bol gekeken. In 2000, toen ik op verzoek van de Gedeputeerde, mevrouw Van Ruijven –van Leeuwen, samen met een aantal andere deskundigen, waaronder Pim Fortuijn, in de kristallen bol heb gekeken om een eigen kijk op later – 2015 – te geven. Het ging toen met name over de pensioenen, over de integratie van allochtonen en over betere woonvoorzieningen. Kortom, over het perspectief van ouderen in Zuid-Holland. De uitkomsten werden gecombineerd *liberale uitkomst in* met die van 600 ouderen *in Seniorsfonds* uit de provincie, zoals de Gedeputeerde voor zorg- en ouderenbeleid *vanaf*.

Welnu, in ~~sommige~~ opzichten is er bij mij nu sprake van voortschrijdend inzicht, maar *leem erastal* sommige uitgangspunten staan nog altijd voor mij recht overeind., zoals solidariteit

~~moet het uitgangspunt blijven en niet~~ *dat* alleen van jong voor oud, maar ook van oud voor jong. Het gaat er hierbij vooral om de tekenen des tijds -

goed te verstaan en met behoud van vaste waarden vernieuwingen aan te durven. Immers nog meer dan in 2000 zal de toekomst aan veel veranderingen onderhevig zijn en is het de vraag of wij – overheid, politiek en burgers – effectief willen en kunnen inspelen op de ongetwijfeld ingrijpende veranderingen, die in sterke mate de komende decennia zullen worden bepaald door de kredietcrisis en de daarop gevolgde

eurocrisis. Valt overigens de toekomst, gelet op de grilligheid van alle spelers in het veld, wel te voorspellen? Zal het toegenomen zelfbewustzijn, dat we in Nederland en Europa voor grote uitdagingen staan in positieve daden kunnen worden omgezet? Of permitteren we ons nog langer het vertrouwen van de burgers in Nederland te beschamen?

Dit vertrouwen staat nu al kwartalen lang op een laag niveau. 2020 is al over acht jaar!

Wanneer wij nu niet inspelen op duidelijk herkenbare trends, dan ziet het er niet alleen somber uit voor de toekomst, dan wordt het ook een zichzelf ~~vervullende~~ profetie!

~~Als trends zie ik dan ontwikkelingen die voor langere tijd in een duidelijke en bepaalde richting gaan, al wordt het door de veelheid van beschikbare kennis en keuzes steeds moeilijker een vast patroon te ontdekken.~~

Wat deze trends betreft, verlaat ik mij maar op het Continue Onderzoek Burgerperspectieven

(C.O.B.) vsn het Sociaal en Cultureel Planbureau over de laatste vier kwartalen,

nl. van medio 2011 tot en met medio 2012. Met opzet zo gekozen, omdat in de kwartaaluitgave 2011/3 het kwartaalthema "Eigen verantwoordelijkheid" aan de orde wordt

gesteld. Een thema, dat véél, zo niet alles van doen heeft met de zo gewenste burgerparti-

cipatie, maar ook nauw aansluit bij het V.N.G.-project ["Kanteling", waarvan de doelstelling ^{L"De}

~~was om de gemeenten te helpen een kanteling te weeg te brengen in het eigen denken en~~

~~doen over het in de WMO ingevoerde compensatiebeginsel.~~ Hierover kom ik later

nog uitvoerig te spreken.

Terug naar de eigen verantwoordelijkheid, een veel gebruikt maar ook misbruikt begrip, te weten als dekmantel voor ongehoorde en ongekende bezuinigingen.

Weliswaar wordt eigen verantwoordelijkheid nastrevenswaardig geacht en kiezen de burgers van dit land ervoor dat mensen méér verantwoordelijkheid nemen om voor zichzelf te zorgen

boven een grotere verantwoordelijkheid van de overheid. Niettemin vinden burgers ook, dat

zij al véél verantwoordelijkheid nemen, terwijl de overheid daarin tekortschiet. Hier ligt

een grote kloof tussen burgers en overheid, die tot op heden niet is overbrugd door een fundamentele discussie over de inhoud van het begrip eigen verantwoordelijkheid. We blijven al te zeer hangen in kreten. Ook de gemeenten maken zich hier schuldig aan bij bijv. het al te gretig akkoord gaan met de overheveling van de ^{functie}begeleiding uit de AWBZ naar de WMO..

Vanuit de rijksoverheid wordt sterke nadruk gelegd op de onbestuurbaarheid en onbetaalbaarheid van de door ons ~~alle~~ in het verleden opgebouwde verzorgingsstaat, waarbij steeds meer voorzieningen in het leven werden geroepen om achterstanden weg te nemen risico's te beperken en ongewenst gedrag bij te sturen zonder exact aan te geven.

wanneer de grenzen van de solidariteit werden bereikt, wat de inhoud zou moeten zijn van eigentijdse solidariteit. Intussen sprak de overheid wel de maatschappelijke organisaties en de burgers aan op hun zelfredzaamheid, hun eigen kracht en hun eigen verantwoordelijkheid. Om het wat verder te preciseren: vorig jaar stemde al 47% in met de stelling, dat de burgers meer zelf verantwoordelijk moeten zijn en minder op overheidsvoorzieningen moeten rekenen.

Er was uiteraard sprake van een behoorlijk verschil tussen de diverse richtingen (25% van de SP-aanhang en 78% van de VVD-aanhang was hier voor).

Natuurlijk leidde dit tot een nieuw elan van het particulier initiatief en de diverse maatschappelijke organisaties, maar dat loste ~~niets~~ niets op, omdat de burgers hiernaast van mening waren en zijn, dat de overheid in veel opzichten véél te laks is en dat er een groot verschil van inzicht bestond en bestaat over het collectief te behouden vangnet. Natuurlijk kan dit alles ook niet los worden gezien van politieke voorkeuren. Het C.O.B. stelt hierover, dat de meningen over eigen verantwoordelijkheid behoorlijk zijn gepolariseerd naar partijvoorkeuren.

Toch zou het de moeite lonen de "in principe" steun voor eigen verantwoordelijkheid dieper te analyseren in samenhang met hoever het vangnet zich zou moeten uitstrekken. De overheid

moet immers blijven zorgen voor goede, betaalbare en toegankelijke basisvoorzieningen in gezondheidszorg en onderwijs. Een diepgaande discussie is te meer noodzakelijk, omdat ook wordt vastgesteld, dat voor voorzieningen in de buurt weinig enthousiasme is om er samen uit te komen. Een beslissend gemeentebestuur 63% hoogopgeleiden en van 47% van de laagopgeleiden spreekt L uit. Dat is voor mij moeilijk te rijmen met de steeds grotere *Red Leeron* belangstelling voor het project Buurtzorg. Bovendien kan dan ook dieper worden ingegaan op de onmiskenbaar oprukkende tweedeling in de samenleving.

~~Met meer dan teleurstelling heb ik ook kennis genomen van de politieke programma's, waarmee de verschillende politieke partijen de verkiezingen ingaan. Geen baanbrekende visies, slechts af en toe een uitschieter, al naar gelang de richting.~~

Vernieuw ingezet beleving moeten komen van verrassende initiatieven uit het veld. Op zorgterrein denk ik dan aan "Redzaam ouder", "Kwaliteit als medicijn" en de boude uitspraken van Moerkamp, de Voorzitter van het CVZ. Zonder alle uitspraken voor mijn rekening te nemen, de discussie wordt niet langer gemedan, maar juist aangezwengeld. En dat is bepaald noodzakelijk, nu de burgers van dit land volgens COB-uitgave 2012-2 uitermate somber zijn over de economie en veranderingen willen in het economisch systeem, maar die veranderingen moeten vooral zorgen voor een efficiënte en rechtvaardige uitvoering van de publieke voorzieningen. Men is bezorgd, dat de gevolgen van de economische crisis niet eerlijk zullen worden verdeeld en vooral ten koste zullen gaan van de kwetsbare groepen en ouderen. Er moet méér overheidscontrôle op de financiële sector komen en veranderingen in de huizenmarkt, de arbeidsmarkt, de zorg en de pensioenen. ~~Het Lente-akkoord was de onderzoekers nog onbekend, maar dit zou zeker voldoen aan de door de burgers in meerderheid aan te leggen maatstaven.~~ Ook de groeiende intolerantie en onverdraagzaamheid, het gebrek aan respect, asociaal gedrag en de ik-cultuur blijven zorg baren, maar vooral ook het gebrek aan vertrouwen in de

politiek, dat door de val ^{van} het kabinet – begrijpelijkerwijze – weer is afgenomen (47% heeft vertrouwen in de Tweede Kamer, 43% in de Regering). Geen wonder, dat de roep om sterke leiders eveneens toeneemt.

~~Heb ik na de totstandkoming van het Lente-akkoord een opgeluchte kreet geslaakt –~~ ^{Wijf}
politieke partijen ^{zijn te wolgave} ^{wel} samen over hun eigen schaduw heengesprongen en hadden in sneltreinvaart een akkoord gesloten, waarin voor elke partij wel pijnpunten stonden, maar waardoor, door het terugschroeven van een aantal bezuinigingen, die vooral de kwetsbare groepen onevenredig hard troffen, bij veel burgers toch het gevoel ontstond, dat in Nederland Amerikaanse toestanden zouden kunnen worden vermeden. Het ging hierbij om één miljard van de oorspronkelijke achttien miljard, waarbij ook de hervorming van de onderkant van de arbeidsmarkt van tafel ging, evenals bezuinigingen op het pgb, passend onderwijs en de huishoudinkomenstoets om maar een aantal punten te noemen.

De positieve invloed hiervan zou zeker in de komende COB-uitgave herkenbaar zijn, ware er intussen weer geen sprake van een negatieve spiraal door de steeds van mening veranderende politici. Door al deze wisselende standpunten moeten de toekomstige kiezers het spoor wel bijster raken, maar evenzeer hun vertrouwen opnieuw beschaamd zien.

Ook voor mij is moeilijk in te schatten welk kabinet er uiteindelijk zal komen, al ben ik het volledig eens met Herman Wijffels, dat eerst het politieke systeem moet veranderen om vernieuwing en behoud van essentiële waarden hand in hand te kunnen doen gaan.

Daarom hoop ik van ganser harte op ^{het behoud of} een voortzetten van de coalitie, die na de val van het kabinet Rutte I zijn nek heeft uitgestoken, maar wel een kabinet met meer, méér vakministers, minder gebondenheid aan de eigen partij en grotere bereidheid met wisselende meerderheden te regeren.

Wil Nederland het vertrouwen van de burgers in de overheid en de politiek weer herwinnen, dan zullen de politieke leiders na de verkiezingen het lef moeten

hebben door te pakken en hiertoe een kabinet samen te stellen, dat daadkracht binnen Europa én Nederland verbindt met vernieuwing en stabiliteit. Ik geef hiertoe de kern ^{de vijf partijen} ~~hieruit~~ met een andere ~~midden~~-partij de beste kans, waarbij wel alle door mij *van Leeuwen of* genoemde voorwaarden in acht moeten worden genomen. Maar er zal ook een omslag in denken moeten komen bij de VNG en de WMO-raden. Nu dan ook aandacht voor De Kanteling. Eerst wil ik U echter nog een boeiende conclusie uit "Metten wat leeft", de achtergrondstudie bij het continu onderzoek burgerperspectieven voorhouden van Will Niemeyer, een auteur die zeer kritisch is over het nut en de wenselijkheid van beleidsgericht opinieonderzoek in een representatieve democratie. Zijn conclusie is niettemin, dat in een gefragmenteerde samenleving, waarin politiek is verplaatst naar locaties buiten Den Haag, er goede argumenten zijn als de staat zich inspant om valide en representatieve informatie over de wensen en drijfveren van burgers te verzamelen en te verspreiden en deze als het ware aan de samenleving op te dringen. Het struikelblok is, dat wat vanuit de éne invalshoek wenselijk is, bezwaarlijk kan zijn vanuit een andere invalshoek. Niemeyer concludeert dan ook ~~en~~ ik citeer hem nu letterlijk – "Kortom, er is niet één juist antwoord. De ware beleidsmaker moet zich kunnen verplaatsen in die verschillende perspectieven en van situatie tot situatie bekijken wat wijsheid is. Een beleidsmaker moet dus méér kunnen dan alleen gedisciplineerd redeneren en deduceren vanuit principes. Hij moet ook kunnen oordelen. Het gaat niet alleen om kunde, maar ook om kunst. Zoals beleid, valt dat niet uit een boekje te leren, maar vergt het –langdurige – oefening". Einde citaat

Welnu, aan die –langdurige – oefening ontbrak het bevlogen bestuurders en kantelaars maar al te zeer! 'Hebben zij wel voldoende kennis genomen van "Op weg met de WMO", de evaluatie van de WMO over de periode 2007 – 2009 – van het SCP? Na drie jaar werken met het compensatiebeginsel!

De eerste twee doelen van de WMO zijn immers de (zelf)redzaamheid en de participatie

vergroten. Aan de lokale autonomie van gemeenten zijn echter wel grenzen gesteld door het aan de wet toegevoegde compensatiebeginsel. Dit begrip is afkomstig van de Raad voor Volksgezondheid en Zorg. In zijn beleidsbrief over de WMO (RVZ, 2005) adviseert de Raad om de wettelijke aanspraak op maatschappelijke ondersteuning (in de AWBZ een recht) te relateren aan de aard en ernst van de beperking(en). De aanspraak op ondersteuning is niet verankerd in een verplichting voorzieningen te verstrekken (zorgplicht), maar omschreven in termen van het te bereiken resultaat (compensatieplicht).

Gemeenten mogen zelf bepalen welke (individuele of algemene) ondersteuning zij aanbieden ter compensatie. Hierbij ging het (zie artikel 4) om vier domeinen: het voeren van een huishouden, het verplaatsen in en om de woning, het lokaal verplaatsen per vervoermiddel en het ontmoeten van medemensen en op basis daarvan sociale verbanden aangaan. Welnu, de actoren in het veld, w.o. de cliëntenorganisaties, verschillen sterk van mening over de mate, waarin gemeenten mensen met een beperking in staat stellen een huishouden te voeren. Slechts de helft van de cliëntenorganisaties vindt deze compensatie voldoende. In tegenstelling tot de gemeentelijke actoren (95%) en de uitvoerende instellingen (69%). Bij de WMO-aanvragers schommelden de percentages daarentegen tussen 60 en 100%, bij de meeste gemeenten liggen deze percentages echter tussen 85 en 93%.

Bijna twee derde (62%) van degenen, die zichzelf onvoldoende in staat achten tot het voeren van een huishouden, meent het huishouden beter draaiende te kunnen houden met (meer) hulp van de thuiszorg. Ook wensen zij vaak woningaanpassingen en kwalitatief betere hulp bij het huishouden. Degenen, die betere kwaliteit van hulp wensen (13%) noemen als redenen: de geringe kwaliteit van het schoonmaakwerk, het lang moeten wachten voordat er hulp wordt ingezet en het niet verkrijgen van vervanging bij ziekte van de hulp en wisselende hulpen. Bijna een vijfde van de weinig "redzamen" geeft aan geen (of niet

meer) ondersteuning nodig te hebben.

Bij het tweede domein – het in en om de woning verplaatsen – zijn de actoren minder verdeeld, al zijn nog steeds de cliëntenorganisaties (57%) en de uitvoerende instellingen (61%) minder positief dan de gemeentelijke actoren (93%).

Bij de WMO-aanvragers is het beeld weer zeer positief: 88% is in staat om zich in en om de woning te verplaatsen. Alleen degenen die zich verplaatsen in een rolstoel oordelen negatief. Bij het domein “lokaal verplaatsen” is over de gehele linie overwegend sprake van een positieve score. Blijft over het vierde domein “het ontmoeten van medemensen op basis daarvan sociale verbanden aangaan”. Opnieuw blijkt een verschillende beleving te bestaan binnen en tussen de diverse actoren.: 81% van de gemeenten vindt dat het wel goed zit in tegenstelling tot resp. 44 en 41% van de cliëntenorganisaties en uitvoerende instellingen! Ook hier scoren de WMO-aanvragers zelf weer behoorlijk hoog: 86% vindt dat ze voldoende mogelijkheden hebben. Dat is wel een zeer overtuigende meerderheid, waarbij de gemiddelden lopen van 60 tot 100% en bij de meeste gemeenten liggen tussen 82 en 91%. De meeste WMO-aanvragers (80%) vinden ook dat ze door de ondersteuning via de gemeenten (veel) minder afhankelijk zijn van anderen. ~~De gemiddelden van de gemeenten lopen wel uiteen van 37 tot 100%,~~ Bij de meeste gemeenten liggen ze echter tussen 75 en 87%. Voorzieningen die vooral belangrijk zijn voor de onafhankelijkheid, d.w.z. voor zelfredzaamheid, zijn thuiszorg en vervoersvoorzieningen ~~(vooral individuele voorzieningen als een scootmobiel, aangepaste fiets of aangepaste auto).~~

Opvallend is ook, dat meer dan de helft van de WMO-aanvragers naar eigen zeggen voldoende mogelijkheden heeft om te participeren. Van de 21%, die vindt onvoldoende mogelijkheden te hebben, geeft de helft aan dat meer of andere ondersteuning niet zal helpen. De mensen die wel ondersteuning wensen, willen vooral gezelschap, beter vervoer,

korting of meer financiële middelen en een groter aantal geschikte activiteiten. Een betere toegankelijkheid van gebouwen waar activiteiten plaatsvinden, alsmede meer acceptatie van mensen met een beperking worden ook vaak genoemd. De conclusie is dan ook, dat een grote meerderheid van de WMO-aanvragers (tussen 83 en 88%) zichzelf voldoende redzaam vindt met alle ondersteuning die ze mogelijk hebben. Weliswaar ligt dit percentage bij de mogelijkheden tot participatie beduidend lager, maar toch altijd nog ruim voldoende (59%).

Het is voor mij dan ook volkomen begrijpelijk, dat het Sociaal en Cultureel Planbureau Na drie jaren WMO tot een overwegend positief beeld komt. De kop van het persbericht luidt dan ook "Meeste gemeenten voeren WMO goed uit". Naarstig heb ik dan ook gezocht naar de verbinding met het project "De Kanteling".

~~De Kanteling is een project van de VNG om gemeenten te stimuleren invulling te geven aan het compensatiebeginsel in de WMO. Stonden de gemeenten rond de invoering van de WMO aanvankelijk lange tijd op het standpunt, dat bij decentralisatie de rijks-overheid alles aan hen moest overlaten, moest leren loslaten, zij waren later al lang blij, dat de opgelegde compensatieplicht beperkt bleef tot de eerder door mij genoemde vier domeinen. Waarom nu dit grote project moest worden opgetuigd, is mij een raadsel,~~

tenzij de gemeenten vrezen aan de verwachtingen van de WMO-aanvragers in de toekomst niet meer te kunnen voldoen.

Vraagstuk elders my leidt in overtuiging tot hoge drempels voor voorz. eenigen, waaraan bij de evaluatie nog geen sprake was. En met het bezw. daren van de zelfredzaamheid en participatie het het by L1

Begrijp me goed: ik heb grote waardering voor alle bestuurders, de kantelaars, voor de pilot/ gemeenten en alle vrijwilligers en ga zo maar door. Ik denk echter, dat de VNG eerst het verband met de uitkomsten van de evaluatie had moeten aantonen om draagvlak, voor welk project ook, te kunnen genereren. Ik heb alle nieuwsbrieven van voor naar achteren en van achteren naar voren gelezen en herlezen evenals de diverse publicaties in de reeks brochures door de VNG uitgegeven in het kader van het project De Kanteling. Ik heb het antwoord

*Lop dere
wyre
(li beford)*

[breder]

L1 de WMO-aanvragers ook veel goed! Kortom, ik mis de aansluiting. WMO-raden. Daar niet van twee afas. Betreft het by de kanteling? Wom

*komt dat
dondok de*

echter niet kunnen vinden. De vraagverheldering heeft weliswaar een aantal gemeenten bereikt en een groot aantal burgers heeft ook de omslag gemaakt van het claimen van voorzieningen naar het meedenken in oplossingen en het uitgaan van eigen kracht. ~~Het zal m.i., mede door de gekozen aanpak, nog jaren duren voor er voor dit meedenken en meedoen voldoende draagvlak is geschape.~~ *De ambtelijke* naar mijn overtuiging eerder zijn toe te schrijven aan de eurocrisis dan aan een bewust kiezen vóór de compensatieplicht. Vernieuwende werkwijzen zullen ook meer en meer noodgedwongen, door gebrek aan financiële middelen, worden toegepast. Verder denk ik dat het verstandiger zou zijn geweest alle inspanningen eerst te richten op de gemeenten zelf, in het bijzonder op de beleidsmakers en andere ambtenaren.. Uit de evaluatie blijkt immers dat niet alle medewerkers van meet af aan creatief en vernieuwend denken als zij samen met de burgers aan de keukentafel initiatieven bedenken, al ga ik er wel vanuit, dat alle medewerkers de visie van De Kanteling onderschrijven. Het kan ook zijn, dat de gemeenten hebben ontdekt, dat zij, zoals in Nieuwsbrief 1 staat, in de praktijk nog werken op de manier zoals men gewend was bij de Wvg. Hierbij werd uitgegaan van waar een burger recht op heeft, terwijl de WMO juist uitnodigt uit te gaan van wat een burger nodig heeft. De toevoeging, dat de doelstelling van het project is om de gemeenten te helpen een kanteling teweeg te brengen in het eigen denken en doen over het compensatiebeginsel is volstrekt juist. Dan had echter bij de aankondiging van het project, na de zo positieve evaluatie, aan de burgers, die bepaald niet dom zijn, dit wel moeten worden uitgelegd.

De lof van een beperkt aantal gemeenten wordt in de Nieuwsbrieven bij herhaling *Lorenz* bezongen, zo lijkt het nog wat. Maar als dit alles is, dat tot nu toe is bereikt, dan moet er toch van een mager resultaat worden gesproken. Eind december 2011 is het project officieel geëindigd. De achttiende Nieuwsbrief meldt, dat inmiddels

vrijwel alle gemeenten bezig zijn met kantelen, zoals uit een enquête van de VNG onlangs is gebleken. "Kantelen", zo wordt vastgesteld, is een ingeburgerd begrip.

Het is een synoniem geworden van de omslag van "kies uw voorziening" naar "wat kunt u zelf?". De omslag van zorgen naar eigen regie, van standaardoplossing naar maatwerk en ook de omslag van eenrichtingsverkeer naar een tweegesprek tussen gemeente en burger.

In veel (hoeveel?) ~~nieuwe beleidsplannen~~ maatschappelijke ondersteuning komt kantelen voor. Echter, op uitnodiging van slechts bijna 100 gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden is een bijdrage geleverd aan het informeren van de gemeenteraden, W.M.O.-raden en gemeentelijke partners. Hoe zit het dan met de overige

gemeenten? Zijn de uitkomsten van de VNG-enquête niet wat al té gemakkelijk en is de wens hier niet de vader van de gedachte? Zeker ook in het licht van de beoogde voortzetting van

De Kanteling in 2012 en 2013 ¹ en het beperkt aantal in de nieuwsbrieven opgenomen

~~succesverhalen, de voorbeelden uit de andere nieuwsbrieven hierbij inbegrepen.~~

De focus van De Kanteling, tweede fase, zal zich toespitsen op de nieuwe doelgroepen en andere opgaven, die op de gemeenten afkomen als gevolg van de decentralisatie

~~en de transitie~~ g. Ik heb mijn verontrusting over het overgaan van de functie begelei-

ding uit de AWBZ naar de WMO al laten blijken. Ik heb niet de indruk gekregen, dat bij het afsluiten van het Bestuursakkoord voldoende is nagedacht over wat deze overgang zou

betekenen. Wie de behandeling van het desbetreffende wetsvoorstel in de Tweede Kamer

analyseert, kan zich goed voorstellen, dat de Tweede Kamer het voorstel tot wijziging

van de WMO met de uitbreiding van de gemeentelijke taken op het terrein van de

extramurale begeleiding op 5 juni jl. controversieel heeft verklaard.

Het lijkt mij ondenkbaar, dat onder een nieuw kabinet dit wetsvoorstel ongewijzigd de eindstreep zal halen. Voor sommige, van begeleiding afhankelijke, groepen, zal toch de

voorgestelde overheveling naar de gemeenten een brug te ver zijn. Toen de tweede termijn in de Tweede Kamer op 4 april jl. werd afgesloten, bestond er m.b.t. een aantal punten nog onduidelijkheid en verwarring. Op z'n minst moest nog worden gewacht op het advies van het College bescherming persoonsgegevens en op het financiële verdeelmodel, wat toch voor de gemeenten aanleiding was om nog niet in te stemmen met invoering per 1 januari 2013. Dit gevoegd bij meningsverschillen, bijv. rond het overbrengen van de palliatieve zorg en het opvangen van kleine doelgroepen door gezamenlijke gemeenten, ~~om maar enkele voorbeelden te noemen.~~

Als uitgangspunt en voor bestuurlijke decentralisaties wordt in het Bestuursakkoord 2011 – 2015 gesteld: “De overdracht van taken van het Rijk naar de gemeenten gaat gepaard met autonomie in de uitvoering voor gemeenten om de resultaten zoals beoogd in het bestuursakkoord te kunnen realiseren. Op onderdelen van de verschillende decentralisaties is het echter nodig dat de uitvoering op bovengemeentelijk niveau wordt vormgegeven, waarbij de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid bij de afzonderlijke gemeenten blijft liggen. Verder komt het schrappen van de AWBZ-functie begeleiding uitvoerig aan de orde in het desbetreffende hoofdstuk 6.2. In feite levert de uitwerking geen bijzonder nieuws op. Wel wordt duidelijk, dat de VNG heeft ingestemd met de doelmatigheidskorting van 5%, waarbij beide partijen aanvaardden, dat de korting lager of hoger kan uitvallen dan het vastgestelde bedrag van 140 miljoen euro (vanaf 2014) uit het regeerakkoord. ^{lv staat} Opmerkelijk is ook wat ~~is afgesproken~~ over de fasering. In het regeerakkoord is overeengekomen, dat gemeenten vanaf 2013 verantwoordelijk zijn voor de mensen die voor het eerst of opnieuw een beroep doen op begeleiding van de gemeenten.

Vanaf 2014 geldt dat voor alle cliënten. Zij die al voor 1 januari 2013 een AWBZ-indicatie hebben, verliezen dit recht uiterlijk 1 januari 2014. Het gaat dan om een bedrag van ~~3,3~~

~~naar het toen bestaande inzicht bij de decentralisatie van de begeleiding om een bedrag~~
van tussen de 2.1 en 3.3 miljard euro in 2014. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de
gevolgen van de PGB-maatregelen. De effecten hiervan waren op dat moment nog niet
goed in te schatten. Alleen al uit deze formulering blijkt welke onzekerheden aan de gehele
operatie zijn verbonden. ^{Heeft met een lulele} ~~Zonder enige~~ kritische kanttekening legt de VNG zich hierbij
kennelijk neer. Té gretig m.i. om nog méér taken voor de gemeenten binnen te halen betekent
blijkbaar ook de ogen sluiten voor duidelijk aantoonbare onrechtvaardigheden in het
rijksbeleid. ~~Gelukkig spreekt het Lente akkoord een andere taal.~~

Op ~~ad~~ deze feiten stoel ik mijn mening, dat er toch – kort samengevat – sprake is van gemiste
kansen. Vooral ook omdat het Project De Kanteling niet bij de burgers en zeker niet bij
de WMO-aanvragers is begonnen. In de jongste Nieuwsbrief – nr 19 – van juli 2012
wordt gesteld, dat de algemene verwachting is dat de decentralisatie van de functie
begeleiding van de AWBZ naar de WMO doorgezet zal worden. Er is een breed draagvlak
voor. Zeker, maar ook voor het aanbrengen van de nodige wijzigingen. Misschien dat dit
verborgen zit in de volgende zin “Vorm, voorwaarden en fasering worden duidelijk wanneer
opnieuw een wetsvoorstel zal worden aangeboden aan de Kamer. [2013, ja ook 2014, ver- ^{het jaar}
dwijnen zo achter de horizon. Wel heeft de Tweede Kamer besloten, dat het Transitiebureau
Begeleiding haar activiteiten kan blijven voortzetten.

Ook mij lijkt dat een goede zaak, want ondanks mijn kritiek heb ik grote waardering voor
de vele, vele initiatieven en de diverse uitgevoerde activiteiten. De Kanteling heeft laten
zien hoe je op lokaal niveau kunt werken aan het versterken van de eigen kracht en van de
zelfredzaamheid van de burgers. Het zijn de gemeenten zelf die de instrumenten en het
gedachtegoed hebben ontwikkeld. Er is ontzettend veel werk verricht en onder de vele paarse

publicaties zitten op z'n minst enkele juweeltjes.

Bij de toekomstige decentralisatie van de extramurale begeleiding en kortdurend verblijf zal ook de modelverordening weer moeten worden aangepast. Dit kan echter pas wanneer

de nieuwe wetstekst in de Kamer is aanvaard. Vandaar, dat het desbetreffende project qua *referentie is aangepast*

De huidige modelverordening uit december 2010 is samen met de cliëntenorganisaties ontwikkeld. Dat zal ook nu weer het geval zijn.

Er is ook het nodige gebeurd met de WMO-raden. Hoe ziet hun toekomst er nu uit?

Ten tijde van de evaluatie door het SCP waren zij, zoals weergegeven, redelijk kritisch over het door de gemeenten goed uitvoeren van het compensatiebeginsel. De aanpak ~~ten~~ om in samenspraak met hen de modelverordening te ontwikkelen, heeft ~~later~~ wel geleid tot een groter draagvlak, zoals ook terecht in Nieuwsbrief nr 3 wordt opgemerkt.

Cliëntenorganisaties en VNG trekken samen op. De VNG met het project De Kanteling en de cliëntenorganisaties met een project, dat zich met name richt op het organiseren en activeren van lokale betrokkenheid van de cliëntvertegenwoordiging, waarbij dit niet beperkt blijft tot alleen de WMO-raden. De uitkomsten zijn overwegend positief, zodat de

cliëntenorganisaties CG-Raad en CSO, nu ook aangevuld met het platform VG en het platform GGZ *in samenwerking met* Samen met een aantal gemeenten is nu de in de wetswijziging voorgestelde

uitbreiding van het compensatiebeginsel vertaald in vijf nieuwe resultaten. Een goede zaak,

althowel vijf resultaten, relatief gezien, wel een groot aantal is. Dit laat zich echter wel

begrijpen, omdat begeleiding nu eenmaal veelomvattend en minder concreet is dan de

compenserende maatregelen voor de domeinen in het huidige artikel 4 van de WMO..

Ondanks deze bemoedigende initiatieven ben ik toch redelijk somber over de toekomst

van de cliëntenorganisaties, w.o. de WMO-raden. Ik beperk mij nu tot de laatsten.

Over de zogeheten PGO-organisaties heb ik bij mijn afscheid als voorzitter van de Taakgroep.

Handicap en Samenleving wordt jaarlijks de geroep

Al bij de eerste zelfevaluatie door de WMO-raden heb ik op hun conclusies commentaar mogen leveren. Kort samengevat, herhaal ik mijn kritiek van toen, voorzover nog relevant, om deze te vergelijken met de uitgewerkte gegevens over de WMO-raden uit de inventarisatieronde 2011.

Allereerst mis ik nog steeds een duidelijke positiebepaling aan de hand van het zo boeiende *[Leukoude]* RMO-advies "Inhoud stuurt de beweging", waarin drie scenario's voor het lokale debat over de WMO aan de orde worden gesteld. Voor welk scenario *[*wordt gekozen: *(of nu nog)*

- de gemeente aan het roer,
- stuurman van je eigen leven, *of*
- de burger en zijn verbanden.

Het project "De Kanteling" wekt in ieder geval hier en daar de indruk, dat de nadruk ligt op het eerste scenario.

Was ik toen op zoek naar het antwoord op de vraag welke verbeteringen er door de adviezen van de WMO-raden in de situatie van mensen met beperking(en) op lokaal niveau waren bereikt, met deze vraag loop ik ook nu nog steeds rond. Het gaat er toch om, dat de afstand tussen mensen met beperkingen en zonder beperkingen kleiner wordt. Dit nu zullen we over de gehele linie in concrete resultaten *[*moeten kunnen aangeven. Moest ik toen *(Cherwade.)* constateren dat de WMO-raden vaak (misschien wel overwegend) top-down en niet bottom-up met een oververtegenwoordiging van ouderen en lichamelijk gehandicapten waren samengesteld, thans kan ik gelukkig vaststellen dat 44% van de WMO-raden een mix te zien geeft van onafhankelijke burgers met grote deskundigheid en leden uit maatschappelijke organisaties of uit de doelgroepen. Terecht wordt dan gewezen op de noodzaak van kwaliteit naast professionaliteit, kennis en efficiency

Zelf ben ik voor een nog verdere verschuiving richting onafhankelijkheid en deskundigheid,

omdat in deze tijd de leden van de WMO-raden haast schapen met vijf poten moeten zijn

om tegen de samengebalde deskundigheid vanuit de gemeenten te kunnen opboksen. Bovendien blijkt uit de inventarisatie, dat het vaak uitermate lastig is alle doelgroepen op representatieve wijze te vertegenwoordigen, wat dan weer een bron voor ~~in~~spanningen vormt. Bovendien is het vaak een hels karwei om de continuïteit van de WMO-raden te borgen. ~~Een zorg, die zich ook mijn mijn toekomstvisie zal vertalen.~~

Vandaar dat ik toen en nu pleit voor beperkingen waar het de uit te voeren taken betreft.

Beperking tot de adviestaak: niet meer en niet minder, weliswaar gevraagd en ongevraagd. *L. de Vries*

Met andere woorden: WMO-raden moeten niet op de stoel van belangenbehartigers gaan zitten. Wel moeten zij ervoor zorgen geen enkel advies uit te brengen dan na zorgvuldige raadpleging van de grote verscheidenheid aan belangenbehartigers. En dat is al een geweldige opgave! Het vergt het met elkaar verbinden van soms zeer uiteenlopende, ja, zelfs tegenstrijdige verlangens, maar het is wel van essentieel belang!

Was er bij de eerste zelfevaluatie nog vaak sprake van een te goede relatie tussen de gemeenten (voorzitters wilden vooral in het geveel komen bij de desbetreffende wethouder) én de WMO-raden, ook nu nog heeft een aantal Raden moeite met de noodzaak van strikte onafhankelijkheid. Het mag niet alleen wel eens botsen, sterker nog het móet wel eens!

Er moet ten strijde kunnen worden getrokken tegen het niet nakomen van samenwerkingsafspraken. 8% van de WMO-raden voelt zich zelfs regelmatig genegeerd! Tegen onvoldoende ondersteuning, tegen een te laat betrekken bij adviestraject en ga zo maar door.

Ik heb dan ook grote moeite met de WMO-raad als samenwerkingspartner..

Ook al is het positief, dat de helft van de WMO-raden burgerparticipatie in hun gemeenten al goed uit de verf ziet komen, maar toch is er dan nog een helft te winnen!

Maar wat mij het meest benauwt, dat de relatie met de achterban nog steeds een knelpunt

vormt. Vooral de moeite om jongeren en jeugd (20%), GGZ (16%) en allochtonen (13%) te bereiken, baart mij grote zorgen, zeker ook in het licht van de komende transities. Tenslotte, er zijn 90 van de 200 uitgezette vragenlijsten ingevuld! Natuurlijk wordt hierdoor een redelijk (goed is nog weer wat anders) beeld verkregen van de huidige lokale WMO-raden, maar er zijn meer dan 400 gemeenten. Dat geeft ook te denken.

*broeizyle groepen el.
Niet te bereiken als "beeld"
(Mooisius)*

Los van de verbeterpunten in relatie met de gemeente, die in de nabeschouwing goed aan de orde worden gesteld, zullen de WMO-raden om hun toekomst tot 2020 veilig te stellen, keihard moeten werken aan de verbeterpunten in de relatie met de achterban.

Uit de andere door mij gelezen publicaties (Van Movisie en Research voor Beleid) wil ik met nadruk aanhaken bij de uit het onderzoek van Research voor Beleid voorkomende ^{vrij} ~~van~~ aanbevelingen om een WMO-raad effectiever te maken.

Bij de eerste evaluatie heb ik enkele hartekreten geslaakt. Nog steeds ben ik benieuwd hoeveel WMO-raden nu ongevraagd hebben geadviseerd de gemeentelijke rampenplannen te analyseren op de effecten voor burgers met een handicap. Nog steeds ben ik eveneens benieuwd hoeveel WMO-raden nu al ongevraagd hebben geadviseerd de gemeentelijke websites aan te passen voor alle kwetsbare groepen. Niet door het wiel opnieuw uit te vinden, maar door een beroep te doen op gemeenten die hierin excelleren.

Regelmatig krijg ik nog klachten, dat de gemeentelijke informatie, ook over de WMO, niet toegankelijk is. Mensen, die laaggeletterd zijn, allochtonen of mensen met een verstandelijke handicap moeten ook kunnen meedoen. Wat dat betreft, moeten we ook de eigen kring, ja zelfs Uw bloedeigen koepel, hierop nog aanspreken. "Aandacht voor iedereen", een programma voor toerusting van Wmo-raden en regionale en lokale belangenbehartigers & signalering en monitoring vanuit cliëntenperspectief is voor mij

al nauwelijks te volgen, te staan voor alle cliëntenorganisaties. Spreek toch de taal van de burgers en niet van de professionals. En "schoenmaker, houd je bij je leest"! Zeker geen overbodige waarschuwing voor velen, die zo graag in de media hun mening vertolken!!

Een toekomst voor de cliëntenbeweging zie ik alleen wanneer zij zich strikt aan hun opdracht houden en bereid zijn zich samen te verdiepen in alle doelgroepen. Er zijn immers overal kapers op de kust! Waarom de WMO-raden nog in het leven te houden als burgerparticipatie ook op andere wijze kan worden bereikt? Onvoldoende denken vanuit burgers zal in een doe-democratie steeds meer worden afgestraft. Ik citeer dan ook een passage uit de voortreffelijke studie van de WRR "Vertrouwen in burgers" op pagina 12.

"Burgers zijn op verschillende manieren betrokken. Woorden als "burgerparticipatie" en "inspraak" doen geen recht aan de verscheidenheid van de initiatieven die worden ontplooid. In dit onderzoek maken we onderscheid tussen drie velden van burgerbetrokkenheid: beleidsparticipatie, maatschappelijke participatie en maatschappelijke initiatieven. Bij de eerste twee ligt het voortouw bij beleidsmakers en "mogen" burgers meedoen, bijv. door inspraak of vrijwilligerswerk. Op het derde veld ligt het initiatief bij de burgers zelf. De huidige overheidsbenadering laat op alle velden kansen liggen en het is van groot belang om de bestaande, smalle kaders te vergroten. Het verbreden van beleidsparticipatie naar andere beleidsfasen betekent dat kansen voor burgerbetrokkenheid in de agendavorming, beleidsuitvoering en crisisbeheersing benut kunnen worden. Het vernieuwen van maatschappelijke participatie vraagt juist om het versterken van de openbare ruimte en de verbinding van beleidsmakers met kwetsbare (groepen) burgers. De grootste uitdaging is gelegen in het verwelkomen van maatschappelijke initiatieven, ook als die niet gladjes "passen" in het beleidsperspectief van beleidsmakers.

Dit moeten ook de WMO-raden zich realiseren, willen zij nog toekomst hebben. Met de

Immers, intussen hebben we allemaal kunnen constateren, dat – gelet ook op de vele protesten tegen de opgelegde bezuinigingen – de vertrouwenscrisis zich vooral samenbalt bij maatschappelijke groepen, die laagopgeleid zijn, kwetsbaar door hun beperking én ouderen. Zij zijn ontevreden, vertrouwen de overheid niet meer, ja erger nog, zij wantrouwen de overheid en het zogeheten middenveld. Zij voelen zich niet "gehoord" en niet "begrepen" en het is vaak "wij" tegenover "zij".. Deze burgers, waaronder veel huidige en toekomstige WMO-gebruikers, zijn ook zeer gevoelig voor negatieve berichtgeving.

En die komt door onder meer de sociale media in overvloedige mate tot ons.

Wantrouwen, gestoeld op authentieke teleurstelling. De overheid en de maatschappelijke organisaties hebben het vertrouwen verspeeld (denk aan de falende bankiers, de beleggers en de verzekeraars, kortom, de financiële markten, maar ook aan maatschappelijke organisaties zoals de woningbouwcorporatie van Erik Staal.

Daarom is het ook van essentieel belang, dat alle burgers op lokaal niveau alle noodzakelijke informatie op een begrijpelijke wijze krijgen aangereikt.

Wil "Aandacht voor iedereen" kunnen slagen, ook in de tweede fase, dan zal moeten worden aangesloten bij wat onder deze burgers leeft. Hoe kunnen we in een transitieproces hun behoeften toch nog zo goed mogelijk vervullen. Het programmakader doornemend, dacht ik: het gaat toch wel heel veel om de toerusting van regionale en lokale belangenbehartigers.

Met ook een té grote rol voor de landelijke beleidsmakers.

De WMO-raden moeten hierbij oppassen, dat zij de greep op de kwetsbare burgers niet verliezen, ook al zijn zij er voor alle burgers! Wat mij echter het meest dwarszit is het keurslijf, waarin veel voornemens nog steeds moeten worden gegoten en dat vertikken deze burgers, ook van de in opmars zijnde doe-democratie. Het moet op hun manier.

Zij zijn de ervaringsdeskundigen!. Zorg daarom voor ruimte voor wat Uw koepel de

horizontale burgerparticipatie noemt, dan zullen de WMO-raden een rol van betekenis kunnen *(blijven)* spelen bij het invullen van de verticale burgerparticipatie als de vorm van formele inspraak en betrokkenheid. Als steeds meer burgers in hun eigen leefomgeving gaan meedenken en meedoen, dan kunnen de beleidsmakers ook volstaan met het *faciliteren om* bieden van niet alleen ruimte, maar ook *(van* platform en ondersteuning aan hun ideeën.. *)*

De WMO-raden zullen hiernaast ook moeten aangeven wat eigentijdse solidariteit is, *(gevoelens en de* want bescherming van de kwetsbare groepen blijft te allen tijde een Overheidstaak, waarvoor wij als burgers in gezamenlijkheid naar draagkracht de lasten zullen dragen.

Alleen wanneer de WMO-raden dit als hun opdracht zien, hebben zij toekomst. *(gevoelens en de*

Ook in 2020 nog!

[de participatie van alle burgers in hun eigen leefomgeving door meedenken, mee helpen en mee organiseren]